

BEVEIK KONTAKTINĖS METRINĖS STRUKTŪROS ELIPSINIO TIPO B -ERDVĖS HIPERPAVIRŠIUOSE

Deimantė Kravčenkaitė, Angelė Baškienė

Šiaulių universitetas, Matematikos ir informatikos fakultetas

Įvadas

Beveik kontaktinės struktūros (φ, ζ, η) tenzoriiniu metodu buvo pradėtos tyrinėti 1960 metais Japonijoje [4]. Jų analogai ir apibendrinimai tiriami iki šių dienų įvairiose šalyse [2, 3–5, 6]. 1968 metais Kazanėje buvo pradėti nagrinėti šių struktūrų hiperboliniai analogai [8], suteikiant tradicinėms (φ, ζ, η) -stuktūroms elipsinio tipo *beveik kontaktinių struktūrų* vardą.

Nuo 1976 metų įvairių šalių matematikai tyrė hiperbolinio tipo II rūšies struktūras, pavadindami jas *beveik parakontaktinėmis metrinėmis struktūromis* [5]. Tuo tarpu beveik parakontaktinių metrinė struktūrų elipsiniai analogai [8] nuo jų įvedimo 1968 metais, galima sakyti, netyrinėti. Mums žinomas tik vienas straipsnis [7], analizuojantis elipsinio tipo II rūšies beveik kontaktines metrinės struktūras.

Pateikiamas darbas skirtas elipsinio tipo II rūšies $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūroms, egzistuojančioms elipsinio tipo B -erdvių hiperpaviršiuose. Struktūrų savybių tyrimas praturtina minėtų erdvių paviršių teoriją.

Beveik kontaktinės struktūros ir jų savybės

Nelyginio matavimo daugdarėje M_{2n-1} beveik kontaktinę struktūrą (φ, ζ, η) apibrėžia afinorius φ_i^j , vektorius ξ^i ir kovektorius η_j , tenkinantys aksiomas [1]: normaliają, jei lygus nuliui tenzorius S_j^k :

$$\varphi_i^j \varphi_j^k = -\delta_i^k + \xi^k \eta_i, \quad \varphi_i^j \eta_j = \varphi_i^j \xi^i = 0, \quad \xi^i \eta_i = 1. \quad (1)$$

Čia $\delta_i^k = \begin{cases} 1, & \text{jei } i = k, \\ 0, & \text{jei } i \neq k, \end{cases}$ yra Kronekerio simbolis, $i, j, k, \dots = 1, 2, \dots, 2n-1$.

Tarkime, jog daugdarėje M_{2n-1} duotas metrinis tenzorius g , kuris kartu su tenzoriais φ, ζ, η (1) tenkina sąlygas:

$$\varphi_i^j g_{jk} = \varphi_{ik} = \rho \varphi_{ki}, \quad g_{ij} \xi^j = \varepsilon \eta_i, \quad \rho = \pm 1, \quad \varepsilon = \pm 1. \quad (2)$$

Atvejį, kai $\rho = -1, \varepsilon = 1$, o metrika g_{ij} yra teigiamai apibrėžta, tyrė japonų matematikai [4]. Daugdarėje M_{2n-1} apibrėžtą $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūrą (1), (2) jie pavadino beveik kontaktine metrine struktūra. Jei

metrika g nebūtinai teigiamai apibrėžta, t. y. $\varepsilon = \pm 1, \rho = -1$, $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūra buvo pavadinta elipsinio tipo I rūšies beveik kontaktine metrine struktūra, o kai $\rho = 1, -$ II rūšies struktūra [8].

Matematinėje literatūroje gerai žinomos tokios šių stuktūrų savybės.

(φ, ζ, η) -stuktūra (1) vadinama integruojamąja, jei afinoriaus φ Nijenhuis'o tenzorius N_j^k lygus 0:

$$N_{ij}^k = \varphi_i^l \partial_j \varphi_j^k - \varphi_j^l \partial_i \varphi_i^k - \varphi_i^k (\partial_i \varphi_j^l - \partial_j \varphi_i^l) = 0; \quad (3)$$

$$S_{ij}^k = N_{ij}^k + \xi^k (\partial_i \eta_j - \partial_j \eta_i) = 0, \quad (4)$$

ir kontaktine, jei kovektorius η rangas yra maksimalus, t. y.

$$\eta \wedge \underbrace{d\eta \wedge \dots \wedge d\eta}_{n-1} \neq 0. \quad (5)$$

Čia: d – išorinio diferencijavimo simbolis, \wedge – išorinės daugybos simbolis.

Elipsinio tipo II rūšies $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūra, kurios struktūriniai tenzoriai tenkina aksiomas (1), (2), kai $\rho = 1, \varepsilon = \pm 1$, vadinama parakontaktine metrine [7], jei

$$\nabla_i \eta_j + \nabla_j \eta_i = 2\alpha \varphi_{ij}, \quad \alpha = \text{const} \neq 0. \quad (6)$$

Čia: ∇ – kovariantinio diferencijavimo simbolis metrikos g , apibrėžtos Rymano sieties atžvilgiu.

Panagrinėkime lyginio matavimo daugdarą M_{2n} , kurioje apibrėžtas afinorius F_α^β ir metrinis tenzorius $G_{\alpha\beta}$, tenkinantys sąlygas

$$F_\alpha^\beta F_\beta^\gamma = -\delta_\alpha^\gamma, \quad F_\alpha^\beta G_{\beta\gamma} = F_{\alpha\gamma} = F_{\gamma\alpha}. \quad (7)$$

Čia: δ_α^β – Kronekerio simbolis, o $\alpha, \beta, \dots = 1, 2, \dots, 2n$. Tokia daugdara vadinama beveik kompleksine daugdara su B -metrika [7]. Jei afinorius F yra kovariantiškai pastovus metrikos G , apibrėžtos Rymano sieties atžvilgiu, tuomet daugdara $M_{2n}(F, G)$ vadinama elipsinio tipo B -erdve, o Rymano sietis – F -sietimi.

Tarkime, jog daugdarėje $M_{2n}(x^\alpha)$ (7) hiperpaviršius $M_{2n-1}(y^i)$ apibrėžtas parametrinėmis lygtimis $x^\alpha = x^\alpha(y^i)$. Normalizuokime hiperpaviršių beveik kontaktinių vektoriumi, t. y. tokiu vektoriumi, kurį paveikę afinoriumi F gauname hiperpaviršiaus liečiamąjį vektorių.

Teorema 1 [8]. Beveik kompleksinės daugdaros M_{2n} , turinčios B -metriką, hiperpaviršiuje M_{2n-1} , normalizuotame beveik kontaktiniu ε -vienetiniu vektoriumi

$$C^\alpha = \frac{1}{\sqrt{1+\mu^2}} (n^\alpha + \varepsilon\mu F_{\alpha\beta}^\gamma n^\beta), \quad \mu = F_{\alpha\beta} n^\alpha n^\beta, \quad (8)$$

$$\varepsilon = G_{\alpha\beta} C^\alpha C^\beta = G_{\alpha\beta} n^\alpha n^\beta = \pm 1,$$

invariantiškai apibrėžtu normalės ε -vienetiniu vektoriumi $n^\alpha \neq \pm F_{\alpha\beta}^\gamma n^\beta$, indukuojasi elipsinio tipo II rūšies beveik kontaktinė metrinė struktūra $(\varphi, \zeta, \eta, g)$, gaunama iš sistemos

$$F(B_i) = \varphi_i^j B_j + \eta_i C, \quad F(C) = -\zeta^i B_i, \\ g_{ij} = G_{\alpha\beta} B_i^\alpha B_j^\beta. \quad (9)$$

Čia B_i – hiperpaviršiaus liečiamieji vektoriai, kurių koordinatės $B_i^\alpha = \frac{\partial x^\alpha}{\partial y^i}$.

Pastebime, jog simetrinis tenzorius $F_{\alpha\beta}^\gamma$ (7) yra daugdaros M_{2n} metrinis tenzorius. Iš (8) formulės matome, jog normalės vektorius n^α yra beveik kontaktinis vektorius C^α tada ir tik tada, kai $\mu = F_{\alpha\beta}^\gamma n^\alpha n^\beta = 0$, t. y., kai normalės vektorius yra izotropinis metrikos $F_{\alpha\beta}^\gamma$ atžvilgiu.

Teorema 2 [8]. Elipsinio tipo B -erdvės hiperpaviršius turi integruojamąją elipsinio tipo II rūšies $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūrą tada ir tik tada, kai galioja tenzorinė lygybė

$$h_{ij} \varphi_k^j - h_{kj} \varphi_i^j = \varphi_k^l h_{ij} \zeta^j \eta_l - \varphi_i^l h_{kj} \zeta^j \eta_l, \quad (10)$$

ir normaliąją $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūrą, kai galioja viena iš ekvivalenčių sąlygų

$$1) \quad \partial_i \eta_j - \partial_j \eta_i = 0; \\ 2) \quad h_{ij} \varphi_k^j - h_{kj} \varphi_i^j = 0. \quad (11)$$

Čia h_{ij} yra hiperpaviršiaus asimptotinis tenzorius, gaunamas iš Gauso lygčių:

$$h_{ij} = \partial_i B_j^\alpha C_\alpha + B_i^\alpha B_j^\beta \Gamma_{\alpha\beta}^\gamma C_\gamma, \quad (12)$$

C_α randami iš sistemos $C_\alpha B_i^\alpha = 0$, $C_\alpha C^\alpha = 1$, o $\Gamma_{\alpha\beta}^\gamma$ yra metrikos $G_{\alpha\beta}^\gamma$ Kristofelio simboliai.

Jei elipsinio tipo II rūšies $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūra yra normalioji, tai ji yra ir integruojamoji.

Irodymas išplaukia iš normalumo apibrėžimo (4) ir teoremos 2. Pavyzdžiui, umbilinis hiperpaviršius, kurio asimptotinis tenzorius $h_{ij} = \lambda g_{ij}$, tenkina (11) sąlygą, todėl turi normaliąją, taigi ir integruojamąją elipsinio tipo II rūšies $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ -struktūrą.

Elipsinio tipo II rūšies beveik kontaktinių metrinų struktūrų šeimos savybės

Elipsinio tipo B -erdvėje $M_{2n}(x^\alpha)$ panagrinėkime dviparametrinę metrikų šeimą

$$G'_{\alpha\beta} = aG_{\alpha\beta} + bF_{\alpha\beta}, \quad a, b = \text{const}, \quad (13)$$

tarp kurių yra B -metrika ($a = 1, b = 0$) ir metrika $F_{\alpha\beta}$ ($a = 0, b = 1$). Keičiantis parametrams a ir b hiperpaviršiuje $M_{2n-1}(y^\alpha)$ gauname normalės vektorių dviparametrinę šeimą $n'(a, b)$. Pagal (8) formulę vektoriams n' randame beveik kontaktinius vektorius $C'(a, b)$.

Lema 1. Beveik kontaktinių vektorių C' kryptis nepriklauso nuo parametru a ir b .

Kadangi vektorius $n'(n'^\alpha)$ yra statmenas hiperpaviršiu metrikos $G'_{\alpha\beta}$ atžvilgiu, tai

$$G'_{\alpha\beta} n'^\alpha B_i^\beta = aG_{\alpha\beta} n'^\alpha B_i^\beta + bF_{\alpha\beta} n'^\alpha B_i^\beta = 0.$$

Iš čia ir (7) formulės $G_{\alpha\beta} (a n'^\alpha + b F_{\alpha\beta}^\gamma n'^\gamma) B_i^\beta = 0$, todėl $a n'^\alpha + b F_{\alpha\beta}^\gamma n'^\gamma = \nu n^\alpha$. Pastarąją lygybę paveikime afinoriumi F ir vėl pritaikykime (7) formulę:

$$F_{\alpha}^\beta (a n'^\alpha + b F_{\alpha\beta}^\gamma n'^\gamma) = \nu F_{\alpha}^\beta n^\alpha, \\ a F_{\alpha}^\beta n'^\alpha - b n'^\beta = \nu F_{\alpha}^\beta n^\alpha.$$

Vadinasi, dvimatė vektorinė erdvė V_2 , kurioje yra vektoriai $n'^\alpha, F_{\alpha\beta}^\gamma n'^\beta$, sutampa su vektorine erdve, kurios bazė yra $(n^\alpha, \tilde{n}^\alpha = F_{\alpha\beta}^\gamma n'^\beta)$. Bet vektorinėje erdveje V_2 egzistuoja vienintelė beveik kontaktinė kryptis, kuri gaunama hiperpaviršiaus liečiamąją erdvę kertant erdve V_2 ir sankirtą veikiant afinoriumi F . Taigi $C' = \tau C$.

Normuokime vektorių C' taip, kad

$$G'_{\alpha\beta} C'^\alpha C'^\beta = \varepsilon_1 = \pm 1.$$

Pritaikę (8) ir (13) formules, randame

$$C'^\alpha = \frac{\tau}{\sqrt{1+\mu^2}} (n^\alpha + \varepsilon\mu F_{\alpha\beta}^\gamma n^\beta),$$

$$\tau^2 = \varepsilon_1 / (G'_{\alpha\beta} C'^\alpha C'^\beta) = \frac{\varepsilon_1}{aG_{\alpha\beta} C^\alpha C^\beta + bF_{\alpha\beta}^\gamma C^\alpha C^\beta},$$

$$\tau(a, b) = \frac{1}{\sqrt{\varepsilon_1 (a\varepsilon - \mu b)}}. \quad (14)$$

Lema 2. Normalizuojant hiperpaviršių $M_{2n-1} \subset M_{2n}$ beveik kontaktiniu vektoriumi $C' = \tau C$, jame indukuojasi dviparametrinė elipsinio tipo II rūšies beveik kontaktinių metrinų struktūrų $(\varphi', \zeta', \eta', g')$ šeima, kurių struktūriniai tenzoriai yra

$$\varphi'^j = \varphi_i^j, \quad \zeta'^i = \tau \zeta^i, \quad \eta'_j = \frac{1}{\tau} \eta_j, \\ g'_{ij} = a g_{ij} + b g_{ij} + b \mu \eta_i \eta_j.$$

$(\varphi', \xi', \eta', g')$ -struktūrų egzistavimas išplaukia iš teoremos 1. Struktūriniai tenzoriai gaunami iš sistemos

$$F(B_j) = \varphi_i'^j B_j + \eta_i' C', F(C') = -\xi^i B_i$$

$$g_{ij} = G'_{\alpha\beta} B_i^\alpha B_j^\beta. \quad (15)$$

Palyginę (9) ir (15) formulių pirmąsias lygibes, gauname, jog $\varphi_i'^j = \varphi_i^j$, $\xi^i = \tau \xi^i$, $\eta_i' = \frac{1}{\tau} \eta_j$.

Rasime metrinį tenzorių g_{ij} . Iš (9) ir (13) formulių

$$g'_{ij} = aG_{\alpha\beta} B_i^\alpha B_j^\beta + bF_{\alpha\beta} B_i^\alpha B_j^\beta =$$

$$ag_{ij} + b[\varphi_i^k B_k^\gamma + \eta_i C^\gamma] G_{\gamma\beta} B_j^\beta =$$

$$= ag_{ij} + b\varphi_{ij} + b\eta_i G_{\gamma\beta} C^\gamma B_j^\beta =$$

$$= ag_{ij} + bg_{ij} + b\mu\eta_i\eta_j,$$

nes pagal (7), (8), (9) formules

$$G_{\gamma\beta} C^\gamma B_j^\beta = \frac{1}{\sqrt{1+\mu^2}} \varepsilon\mu G_{\gamma\beta} F_\alpha^\gamma n^\alpha B_j^\beta =$$

$$= \frac{\varepsilon\mu}{\sqrt{1+\mu^2}} G_{\gamma\alpha} n^\alpha (\varphi_j^k B_k^\gamma + \eta_j C^\gamma) =$$

$$= \frac{\varepsilon\mu}{\sqrt{1+\mu^2}} n_j \left(\frac{\varepsilon}{\sqrt{1+\mu^2}} + \frac{\varepsilon\mu}{\sqrt{1+\mu^2}} G_{\gamma\alpha} n^\alpha F_\beta^\gamma n^\beta \right) = \mu\eta_j.$$

Teorema 3. Elipsinio tipo II rūšies (φ, ξ, η, g) -struktūros elipsinio tipo B -erdvės hiperpaviršiuje integruojamumas, normalumas, kontaktiškumas ekvivalentus kiekvienos $(\varphi', \xi', \eta', g')$ -struktūros iš dviparametrinių struktūrų šeimos atitinkamai integruojamumui, normalumui, kontaktiškumui.

Kadangi $\varphi_i'^j = \varphi_i^j$, o struktūros integruojamumo būtina ir pakankama sąlyga (3) priklauso tik nuo afinoriaus, tai pirmoji teoremos dalis įrodyta.

Kai normalizatorių C^α (8) padauginame iš τ (14), dydžiai C_α pasikeičia į dydžius C'_α , gaunamus iš lygybių $C'_\alpha B_i^\alpha = 0$, $C'_\alpha C'^\alpha = 1$: $C'_\alpha = \frac{1}{\tau} C_\alpha$. Tuo tarpu F -sietis $\Gamma_{\alpha\beta}^\gamma$ nepasikeičia, todėl iš formulės (12)

$$h'_{ij} = \partial_i B_j^\alpha C'_\alpha + B_i^\alpha B_j^\beta \Gamma_{\alpha\beta}^\gamma C'_\alpha = \frac{1}{\tau} h_{ij}.$$

Pagal antrąją teoremą (φ, ξ, η, g) -struktūros normalumo kriterijus yra lygybė (11). Padauginkime šią lygybę iš $\frac{1}{\tau}$. Pritaikę antrąją lemą, gauname, jog

$$h'_{ij} \varphi_k'^j - h'_{kj} \varphi_i'^j = \frac{1}{\tau} (h_{ij} \varphi_k^j - h_{kj} \varphi_i^j) = 0.$$

Vadinasi, visos šeimos struktūros yra normaliosios. Atvirkščiai, jei nors viena $(\varphi', \xi', \eta', g')$ -struktūra yra normalioji, t. y. $h'_{ij} \varphi_k'^j - h'_{kj} \varphi_i'^j = 0$, tuomet galioja (11) lygybė, ir (φ, ξ, η, g) -struktūra yra normalioji.

Tarkime, kad (φ, ξ, η, g) -struktūra yra kontaktinė, todėl teisinga nelygybė (5). Kadangi $\eta_j' = \frac{1}{\tau} \eta_j$, $\tau \neq 0$, o $d\eta' = d(1/\tau) \wedge \eta + \frac{1}{\tau} d\eta$, tai

$$\eta' \wedge \underbrace{d\eta' \wedge \dots \wedge d\eta'}_{n-1} = \frac{1}{\tau^2} (\eta \wedge \underbrace{d\eta \wedge \dots \wedge d\eta}_{n-1}) \neq 0,$$

nes $\eta \wedge \eta = 0$. Taigi, visos šeimos struktūros yra kontaktinės.

Akivaizdu, kad vieno kurio nors kovektoriaus η' kontaktiškumas sąlygoja ir kovektoriaus η kontaktiškumą.

Literatūra

1. Baškienė A., 2006, *Tenzorinės struktūros*. Šiauliai: ŠUL.
2. Matsumoto K., Mihai I., 2002, Warped product manifolds in Sasakian space forms. *SUT J. Math.* Vol. 38. P. 135–144.
3. Mazėtis E., 1996, On intrinsic tensor structures of a second order tangent bundle. *Lith. Math. J.* Vol. 36 (4). P. 409–419.
4. Sasaki S., 1960, On differentiable manifolds with certain structure which are closely related to almost contact structure, I. *Tohoku Math. J.* Vol. 12. P. 459–476.
5. Sato I., 1976, On a structure similar to almost contact structures. *Tensor.* Vol. 30 (3). P. 219–224.
6. Tripathi M., Song Y., Kim J., 2003, On hypersurfaces of manifolds equipped with hypercosymplectic ξ -structure. *Commun. Korean Math. Soc.* Vol. 18 (2). P. 297–308.
7. Башкене А., 1987, Эллиптические почти параконтактные метрические гиперповерхности в $T(V_n)$. *Liet. matem. rink.* № 27 (1). P. 3–14.
8. Крищонайте А., 1968, Об условиях нормальности и интегрируемости почти контактных структур на гиперповерхностях комплексного и двойного пространства. *Уч. зап. Казанского ун-та.* Т. 128 (3). С. 55–75.

ALMOST CONTACT METRIC STRUCTURES IN HYPERSURFACES OF B -SPACES OF ELLIPTIC TYPE

Deimantė Kravčenkaitė, Angelė Baškienė

Summary

An almost contact metric structure $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ of the elliptic type and of the second kind is defined in $(2n-1)$ -dimensional manifold M_{2n-1} by affinor φ_i^j , vector ξ^i , covector η_j and metric g_{ij} satisfying the conditions:

$$\varphi_i^j \varphi_j^k = -\delta_i^k + \xi^k \eta_j, \quad \varphi_i^j \eta_j = \varphi_i^j \xi^i = 0, \quad \xi^i \eta_i = 1.$$

$$\varphi_i^j g_{jk} = \varphi_{ik} = \varphi_{ki}, \quad g_{ij} \xi^j = \varepsilon \eta_i, \quad \varepsilon = \pm 1.$$

Such a structure is induced in normalized hypersurfaces M_{2n-1} of manifolds M_{2n} equipped with almost complex structure F and B -metric G . If Riemannian connection is F -connection, manifold M_{2n} is called the B -space of elliptic type.

In the article, 2-parametric set $aG+bF$, $a, b = \text{const}$, of metrics in M_{2n} is reviewed. The set is defined in the hypersurface M_{2n-1} : a set of almost contact metric structures $(\varphi', \zeta', \eta', g')$ of elliptic type of the second kind.

The main result of the article is demonstration of the theorem.

If M_{2n} is B -space of elliptic type, then normality, integrability, contactness of one structure in the set of almost contact metric structures is equivalent to normality, integrability, contactness, of all structures respectively.

Keywords: almost contact metric structure of elliptic type of second kind, B -space of elliptic type, normality, integrability, contactness.

BEVEIK KONTAKTINĖS METRINĖS STRUKTŪROS ELIPSINIO TIPO B -ERDVĖS HIPERPAVIRŠIUOSE

Deimantė Kravčenkaitė, Angelė Baškienė

Santrauka

Elipsinio tipo antros rūšies beveik kontaktinę metrinę struktūrą $(\varphi, \zeta, \eta, g)$ $(2n-1)$ -matėje daugdaroje M_{2n-1} apibrėžia afinorius φ_i^j , vektorius ξ^i , kovektorius η_j ir metrka g_{ij} , tenkinantys sąlygas:

$$\varphi_i^j \varphi_j^k = -\delta_i^k + \xi^k \eta_j, \quad \varphi_i^j \eta_j = \varphi_i^j \xi^i = 0, \quad \xi^i \eta_i = 1.$$

$$\varphi_i^j g_{jk} = \varphi_{ik} = \varphi_{ki}, \quad g_{ij} \xi^j = \varepsilon \eta_i, \quad \varepsilon = \pm 1.$$

Tokia struktūra egzistuoja daugdarų M_{2n} , turinčių beveik kompleksinę struktūrą F ir B -metriką G , normalizuotuose hiperpaviršiuose M_{2n-1} . Jei Rymano sietis yra F -sietis, daugdara M_{2n} vadinama elipsinio tipo B -erdve.

Straipsnyje nagrinėjama daugdaros M_{2n} dviparametrinė metrių $aG+bF$, $a, b = \text{const}$, šeima, kuri apibrėžia hiperpaviršiuje M_{2n-1} elipsinio tipo antros rūšies beveik kontaktinių metrinų struktūrų $(\varphi', \zeta', \eta', g')$ šeimą.

Pagrindinis straipsnio rezultatas yra šios teoremos įrodymas.

Jei M_{2n} yra elipsinio tipo B -erdvė, beveik kontaktinių metrinų struktūrų šeimos vienos struktūros normalumas, integruojamumas, kontaktiškumas ekvivalentus visų šeimos struktūrų atitinkamai, normalumui, integruojamumui, kontaktiškumui.

Prasminiai žodžiai: elipsinio tipo II rūšies beveik kontaktinė metrinė struktūra, elipsinio tipo B -erdvė, normalumas, integruojamumas, kontaktiškumas.

Įteikta 2009-09-03